

УДК: 392.51(477)

Олександр КУРОЧКІН

Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Рильського НАН України

Oleksander KUROCHKINInstitute of Art, Folklore and Ethnology named after M. Rylskyi of National Academy of Sciences of Ukraine
alex-kuro@yandex.ua

МАЛОДОСЛІДЖЕНІ АСПЕКТИ
ТРАДИЦІЙНОГО ВЕСІЛЛЯ
УКРАЇНЦІВ

UNEXPLORED ASPECTS OF
TRADITIONAL UKRAINIAN WEDDING

Ключевые слова: *свадьба, язычество, христианство, игра, песня, танец, обрядовая эротика.*

Курочкин Александр. Малоизученные аспекты традиционной украинской свадьбы.

В статье акцентируется необходимость внимательно проанализировать развлекательно-игровую программу традиционной свадьбы украинцев, включающую в себя, в частности, «непристойные» обряды, песни, игры и танцы. Изучение этих явлений народной культуры долгое время тормозилось из-за преследований политической, церковной и моральной цензуры.

Яскраве і самобутнє весілля українців досліджували вже кілька поколінь вчених. Цій справі віддали данину чимало вітчизняних і зарубіжних етнографів, істориків, фольклористів, музикознавців та інших фахівців. Величезний список їх праць не піддається точному обліку. Проте й сьогодні лишається ще чимало прогалів і темних місць в історичній еволюції весільного ритуалу, у пізнанні його архаїчної структури, закономірностей формування часових і локальних варіантів, у розшифруванні первісного змісту магічних актів, міфологічних образів і символів.

Ознайомлення з численними публікаціями і відповідними теоретичними працями, наші власні експедиційні спостереження, підводять до висновку, що наразі краще задокументована і проаналізована перша – урочиста частина весілля /від сватання до обряду комори/, ніж друга, наповнена різноманітними іграми, танцями, жартами, витівками, сороміцькими піснями, рядженням, карнально-сміховими елементами, які і визначили назву усього дійства – «весілля» /від дієслова «веселитися»/.

Брак належної уваги до розважально-ігрового компонента – давня вада вітчизняного народознавства. Свого часу її помітив і спробував пояснити Хведір Вовк. Описуючи у своїй класичній праці вакхічну атмосферу перезви, коли у хаті молодого горілка ллється рікою, жінки співають «найцінніших пісень» і нарешті розпочинають «несамовиті танці», автор робить характерну ремарку: «На жаль, українська етнографія майже не має потрібних матеріалів для вивчення цієї частини весільних звичаїв, хоч якраз ця частина дуже важлива і вивчення її мало б кинути світло на найстародавніша найцікавіші риси культу й звичаїв у примітивних слов'янських народів і дати пояснення фактам, що й досі зостаються для нас незрозумілими»¹. Такий стан речей, на думку Хв. Вовка, був обумовлений, з одного боку, «соромливістю етнографів», що працювали над цим питанням, а з другого – «суворістю російської цен-

зури...»².

Названі причини були оприлюднені на сторінках французького журналу «L'Anthropologie» у 1891 році, але фактично вони не втратили своєї актуальності й для наступного часу. Так, у 20-х роках ХХ ст. академік М.Грушевський, солідаризуючись з Хв. Вовком, мусив визнати, що на перешкоді дослідження оргіастичного елемента весілля «ставали і цензурно-поліційні заборони і власна прюдерія збирачів»³. Значні, часто непереборні, труднощі чекали збирачів на стадії публікації етнографічних матеріалів еротичного і obscenного характеру. У самодержавній Росії ХІХ століття лютувала політична і церковна цензура, мораль станового суспільства була наскрізь пронизана святенницькими антисексуальними настановами. Існували й інші більш глибокі причини не лише зовнішньої, але й внутрішньої цензури. Як засвідчили новітні дослідження, сфера еротичного у культурі слов'янського язичництва була одвічно сакралізована і табуована, а після хрещення Русі, у зв'язку з формуванням нового світогляду, всі сексуальні тексти набули статус антикультурних⁴. Внаслідок накладання «потрійного табу» /язичницького, християнського, моральної цензури/ еротичний пласт обрядовості й усної словесності східних слов'ян надовго випав з поля зору академічної науки. Соромливо-пуританське ставлення самих вчених до еротичних пісень, ігор, магічних актів, почасти, пояснює той факт, що за ними у літературі закріпилися назви «непристойних», «неморальних», «сороміцьких», а також термін – «фольклорні криптадії» /від грецьк. *криптос* – скритний, потайний/.

Відомо, що певна частина «сороміцьких» фольклорно-етнографічних матеріалів українців, хоча і зі значними купюрами, була опублікована в класичних працях П.Чубинського і Я.Головацького, які побачили світ у Санкт-Петербурзі й Москві. У повному обсязі подібні тексти могли друкуватися лише за межами Росії, наприклад у Львові, на сторінках видань НТШ, у серії «Матеріали до українсько-руської етнології». Унікальним й неперевершеним науковим виданням «сороміцьких» матеріалів до наших днів ли-

шається підготовлена В.Гнатюком публікація українського молодіжного і весільного фольклору для лейпцигського міжнародного щорічника «Antropophyteia»⁵.

Цензурні гоніння на еротичний і обценний фольклор продовжувалися і в радянські часи. Достатньо згадати, що навіть в академічних виданнях українських весільних обрядів і пісень, які побачили світ у видавництві «Наукова думка» /70-80 роки минулого століття/, укладачі були змушені, викривляючи реальні факти, відмовитися від публікації значної кількості аутентичних текстів «непристойного» змісту.

Кардинальні зміни у підходах до фольклорної еротики та інших заборонених тем відбулися вже після краху СРСР і всієї системи тоталітарного ідеологічного контролю. З початку 90-х років «сексуальна революція», яка вже давно відшуміла на Заході, змітаючи застарілі догми і табу, швидко утверджується на пострадянських просторах. Одним з глашатаїв її в Україні став заснований 1992 р. ілюстрований літературно-художній й науково-популярний журнал про кохання «Лель». У наступні роки на сторінках цього та інших періодичних видань було надруковано чимало раритетних творів, що належать до «заповітних» пластів українського фольклору.

Перший великий збірник українських «сороміцьких» пісень побачив світ у 2001 р. й одразу став бібліографічною рідкістю⁶. Друга у сучасній історії спроба системного узагальнення української пісенної еротики була здійснена у 2003 році⁷. На відміну від видання 2001 р., підготовленого на матеріалах XIX століття, у наступний збірник були включені також записи, зроблені у XX і вже XXI столітті. Центральне місце у цій підбірці займають обрядові пісні весільного циклу /усього 382 тексти/, згруповані за ходом сценарію шлюбної церемонії. Цей матеріал відрізняється особливим багатством тем і різноманітністю сюжетів, багато з яких вражають стійким збереженням архаїчних світоглядних уявлень й обрядових символів.

«Сороміцькі» весільні пісні в багатьох випадках супроводжували і коментували еротичні весільні ігри та танці. Останні, поруч з маскуванням і рідженням, елементами музичного й образотворчого мистецтва належать до найдавніших компонентів обрядової та святково-видовищної культури. Довгі тисячоліття вони існували у єдиному синкретичному організмі разом з віруваннями і релігійними культами. Конкретним вираженням цієї єдності виступали магічні ритуали, які виражали найвищу напругу міфологічної суспільної та індивідуальної свідомості, допомагаючи людині гармонізувати ритми власного життя з природними процесами, забезпечуючи добування їжі й продовження роду.

Первісна культура базувалась на синтезі світоглядних уявлень і форм мистецтва. Але з часом у зв'язку з руйнуванням давньої ідеологічної / міфопоетичної / праоснови, вона втрачає свою цільність, розмежовується на ряд складників, які перетворюються на окремі фольклорні жанри і види мистецтва. Позбавлені магічного вмотивування, давні риту-

альні форми або ставали явищами художньої діяльності й святкової розваги, або поступово витіснялися зі сфери побуту.

Перш ніж аналізувати конкретні етнографічні матеріали, варто розібратися у тому, звідки бере початки традиція упередженого ставлення до весільних розваг, ігор і танців. Традиція ця така ж давня, як і християнство на землях України, тобто має тисячолітню історію. Започаткували її ревнителі християнського благочестя – церковні письменники і проповідники раннього середньовіччя, які вели послідовну боротьбу з усіма проявами язичеського світогляду, релігії і культури.

Втім, вороже ставлення християнства до танців має значно глибшу історію. Тут необхідно згадати євангельську оповідь про бенкет у правителя Галилеї Ірода Антипи, під час якого його пасербиця Саломея своїм любострасним танком спричинилась до страти Іоана Хрестителя / Матф.14,6-12/. Цей символічний сюжет став непереборним бар'єром на шляхах взаємодії християнської віри з хореографічним мистецтвом. Прикметно, що і католики і православні впродовж віків активно творили церковну музику і співи, але про церковні танці нічого не відомо.

Християнська полеміка проти світських танців така ж давня як критика нікчемності театральних вистав. Теологу і філософу Августину /354-430/ приписують вислів: «Танець є колом, в середині якого знаходиться чорт». Інший відомий церковний діяч IV ст.. Іоанн Златоуст, проклинаючи народні забави язичників, підкреслював, що «жена на игрищах єсть любовниця сатани и жена дьявола. Ибо пляшущая жена многим мужам жена єсть. А что мужи? После пития начинают плясание, а по плясанииначаши блуд творити с чюжими женами и сестрами, а девицы теряют свою невинность. Потом все они приносят жертвы идолам...»⁸.

Для з'ясування генезису й семантики весільних обрядових ігор і танців важливі пам'ятки середньовічної літератури. Вони не містять конкретної інформації про зміст і репертуар давньоруських забав, але зате виразно характеризують світоглядні основи цього пласту народної культури. Представники церковних кіл послідовно засуджували «игрища бісовські» в одному ряду з музикою, співом, танцями, личинами, «срамословієм», скоморохами та іншими тяжкими гріхами, вважаючи їх спадщиною язичництва. Характерні слова з повчання митрополита Даніїла, який писав: «идъжеєстьплясаніє, тамоєсть сатана»⁹.

Особливий інтерес для нашої теми становлять церковні повчання проти «безсоромних», «непристойних», «богомерзких», «грубих» ігор і танців у народній звичаєвості, зокрема весільній. За ними ховається не лише ворожість до традицій поганської релігії, а й загострене аскетичною мораллю християнства почуття відрази до всього мирського, сексуального, плотського.

У великому списку гріхів, за які картали обернених у нову віру насельників Київської Русі, нерідко згадуються народні ігри й танці, без яких не обходилося жодне громадське або родинне свято.

Вже з перших сторінок Початкового літопису дізнаємося, що у радимичів, в'ятичів і сіверян були ігрища й танці між селами. Цікаво, що говорячи про них, давній автор /ним вважають чернеця Києво-Печерського монастиря Нестора/ в одному ряду згадав і лихослов'я і «бісовські пісні», трактуючи ці звичаї як антитезу «праведному» весіллю. Наведемо цей відомий уривок: «А радимичі і в'ятичі, і сіверяни один обичай мали: жили вони в лісі, як ото всякий звір, їли все нечисте, і срамослів'я [було] в них перед батьками і перед невістками. І весіль не було в них, а ігрища межі селами. Сходилися вони на ігрища, на пляси і на всякі бісівські пісні, і тут умикали жінок собі, - з якою ото хто умовився»¹⁰. Вже з цього повідомлення можна зробити попередні висновки, що дохристиянська модель укладання шлюбу обов'язково включала виконання таких форм поведінки, які категорично засуджувалися літописцем. Знаючи особливий пієтет Нестора до київської землі, можна думати, що дана модель весіль була добре відома також й язичникам-полянам.

Важливо відзначити, що в давньоруських пам'ятках народні ігри та танці, як і звичаї рядження, фігурують в одному негативному контексті разом з особливим плясом професійних акторів-скоморохів. Специфіку діяльності останніх в той же час виразно характеризують такі їх постійні визначення як «ігреці», «плясці», «глумці», «перелесники», «смїхотворці», «чудці», «шпільмани» тощо.

Як відомо, виступи давньоруських скоморохів супроводжувалися грою на музичних інструментах: гудках, гусях, дудах, сопелях, бубнах тощо. З метою перевтілення вони нерідко використовували маски й рядження. Скоморохи були неодмінними учасниками масових громадських свят, ігрищ та обрядодійств, їх натхненниками і організаторами. Без них не обходилися урочистості в палацах князів і бояр, сільські весілля, ритуальні бенкети дружинників і міських ремісників. Своїм умінням сміятися і веселити скоморохи завоювали велику популярність в народі. Деякі дослідники схильні бачити в них не лише носіїв сміхової культури, а й спадкоємців язичеських традицій жерців-волхвів, цілительів і ворожитів. Є підстави думати, що давньоруські жерці-волхви як і сибірські шамани, використовували у своїй магичній практиці ритуальний танець. Митрополит Іларіон згадає одне церковне Слово, яке «натякує», що волхви приходили в екстаз, певне, коли вони молилися. «Всіх же іграній проклятієє ствертимоє плясаніє»¹¹.

Після прийняття християнства скоморохи стали об'єктом постійних звинувачень з боку церкви, їх життєрадісне мистецтво послідовно таврувалося й переслідувалося. Митрополит Іоанн П /1077-1089/ викривав захоплення своєї пастви іграми й танцями; й зокрема здійснення шлюбів без церковного вінчання «з плясками, гудніємьї плесканієм»¹².

Хоча духовенство запопадливо боролось з посяганням народу до «бісовських» розваг, але ефект проповідей і викриттів, вочевидь, був дуже незначним. Про це свідчать пам'ятки церковної літератури, краще збережені на теренах Росії. У Стоглаві /гл.16,

пит.16/ забороняється участь у весіллях скоморохів і глумців. У невеликій статті «О многихъ неисправленіяхъ, не угодныхъ Богу» невідомий автор відзначив, що на шлюби закликали не іереїв з хрестами, а скоморохів з гудами і скоморохи переряджувались у «бісівський образ», тобто були в масках і незвичайному вбранні. Автор гостро виступав проти звичаю справляти весілля з музикою і танцями¹³.

Важливим засобом боротьби духовенства проти народних ігор і плясок був церковний обряд сповіді. У сповідних запитаннях, адресованих пастві, часто згадуються небажані пісні, ігри та танці: «Или плясальєси на пиру. Или на позорыходилєси», «Или плясала и пѣсни пѣла. Или скомороховѣ слушала и в сладостыгрыхъ смотрѣла»¹⁴.

З позицій християнського благочестя музика, танці та ігри вважались справою гріховною, сатанинською. І тому бісів – спокусників й чортів нерідко зображували в танці або грі. Преподобний Феодосій, який багато потерпів від злоби бісів, одного разу, як повідомляє Печерський Патерик, чув здійснений бісами галас, неначебто від рухомих колісниць «... и другимъ же въбубныбюющимъ, и инѣмъ же въсопѣлисопущимъ, и таковѣсьмъкличущимъ, якои трястися и печерѣотъмножествалища злыхъ духовъ»¹⁵.

Критика пісень і плясок зустрічається в багатьох творах повчального характеру, автори яких залишалися невідомими. Благочестиві книжники основну мету своїх творів бачили в тому, щоб вчити людей жити аби вгодити Богу. Серед найбільших гріхів у їх творах часто згадуються «смѣхотворение и все игрыбѣсовския».

Ігри й танці таврувалися передусім як гріховні розваги, що відволікали віруючих від благочестя і храмів. Але крім цього духовенство добре усвідомлювало, що більшість народних пісень і обрядів були залишками давнього язичества. І тому слушно пастирі називали ігри й танці поганським звичаєм. У Слові Христороубця читаємо, що «не подобаетъ крестьянамъ иригрьбѣсовския играти, ижеєсть плясания, гудба, пѣснибѣсовския и жертва идольская». За рукописом Софійської бібліотеки №1285, шлюб, супроводжуваний іграми і музикою, прирівнювався до ідолопоклонства¹⁶.

Протягом багатьох століть у реальному житті й побуті народу постійно зіштовхувалися і протистояли одна одній дві норми святкового проведення дозвілля: язичницька і християнська. В той час як перша передбачала створення веселої життєрадісної атмосфери з багатим застіллям, випивкою, піснями, музикою, веселощами й танцями, друга начисто відкидала всі ці плотські радощі. Як наголошується у «Слові истолкованом мудростю о твари о днинедели», руським людям належало неділю проводити благочестиво: «не працювати, не гніватися, ні клеветати, ні засуджувати, не пити вина, «ниіграюще ігри бѣсовскихъ». Але в більшості випадків, як це змушені були констатувати церковні автори, до їхніх проповідей мало дослухалися. «Ноаще плясцы или гудцы» - музика, или иной какой-нибудь игрецъ позоветь на игрище, или на какое идольское зборище, то всѣь радостью спѣшатъ /текутъ/. Когда же намъ

предстоить послушати апостольскія і пророческія вѣщанія, то мязъваемъ и чешемся и потягиваемся, дремлемъ и говоримъ: дождь или холодъ, «лильтсноино» – вероятно, жарко»¹⁷.

Важливо наголосити, що на теренах України, як прикордонній смузі між католицьким Заходом і православним Сходом, зустрілися дві ідеологічні концепції сприйняття сміху. За спостереженням Ю. Лотмана і Б. Успенського, в культурі Заходу сміх ніби відокремлений невидимим бар'єром від релігійних та етичних норм. Натомість православний Схід оцінює сміх немовби зсередини та знизу. Тому цей сміх належить «антисвіту» і є гріховним та кощунним¹⁸. Непримириме ставлення діячів східної церкви до сміху та його носіїв добре ілюструють погляди відомого українського полеміста кінця ХУІ ст. І. Вишенського. Як апологет чернечого подвигу, він уважав, «що думки про вічне життя ніколи несподобиться бачити розум, котрий блудить у сміхах, лайці, марнослов'ї, в кунштах, блазенствах, глумуваннях...»¹⁹

Всі види музикування І. Вишенський відносив до світу низьких, матеріально-тілесних забав, котрі не можуть навчити «чогось пожиточного і богобійного». Звертаючись до читачів, він запитує: «Чи гадаєш що чогось розсудного від дудки і скрипки, і флюяричника розібрав? Чи гадаєш, що ти від трубача, сурмача, пишцальника, шамайника органіста, регаліста, інструменталіста і бубоніста щось чув про дух і духовні речі?»²⁰ З творів афонського проповідника недвозначно випливає що митці та сміхотворці є антиподами благочестивого інока і через це належать до числа відверто негативних істот, де поруч «діролазці, найманці, лиходії, розбійники, вовки, драпіжники, пси, волхви, чародії, вояки, жовніри, кровопроливці, скоморохи чи машкарники, які пройшли через усі види мирської злоби й обезчестили ство...»²¹ З особливим обуренням афонський полеміст картав тих, хто чинить «Сатань офіру / жертву – О.К./ танцями и скоками»²².

Непримириме ставлення діячів православної церкви до світських святково-розважальних традицій яскраво демонструє і творчість поета-ченця ХУІІ ст. Климента Зіновієва. З непідробним гнівом він виступив проти народної танцювальної музики – «танечного шаленства» і «многовертимогоплясання», які, на його думку, часто супроводжувалися цинічними, еротичними рухами, що не відповідали нормам християнської моралі. Наведемо характерний вірш благочестивого ченця:

І тепе /р/ танцовьмно́го на свѣтъбываеъ:

ко/ж/ды/й/ члвѣкъ правду на тоепризнаеъ.

Яко то на ігрыщахъ и на тыхъпозорахъ:

и по ко/р/чемныхъвездѣсвоаяволны/х/ дворах.

І на весел/ъ/я/х/ брачны/х/ та/к/ же танцыбывають:

имногове/р/ тими/мъ/ пляса/н/емъбгу з/ъ/грѣшаю/т/

Мош/ъ/но браку зако/н/ну обы/и/ти без того:

име/н/нобе/з/ плясан/ъ/а того проклятого...²³

Ієрархи православної церкви невтомно застерігали своїх вірних «от соблазнительных и злочестивых обычаев». Зокрема 24 грудня 1864 року був виданий указ київської духовної консисторії: «О неделании прихожанами при отправлении законних браковзакон-

нопреступныхдействий, яко то: по улицах безчинств криков и воплиев, плесканий, пеней, скверних и иныхмногихбезсудий и беззаконний, и народныхсоблазнов»²⁴.

Бучний характер весільних розваг українців лишався постійною турботою представників духовенства й пізніше. Ось що писав з цього приводу священник з Чернігівщини Ф. Васютинський: «Спостерігаючи весільну перезву мимоволі подумаєш: та чи мають ці люди хоч яке-небудь поняття про те, що таке християнський шлюб? Адже танці, гамір, крик, насмішки, рукоплескання, нескромні пісні хіба не свідчать про те, що весільні гості цілком забувають про Бога і зовсім не думають про повагу до настанов церкви»²⁵.

Довгий шлейф критичних нападок церковних, а потім і світських авторів на ігри й танці та інші традиційні святково-обрядові розваги східних слов'ян, зокрема українців, який тягнеться з ХІ до ХХ століття, переконливо свідчить, що спадщина дідів і прадідів утримувалася дуже стійко. Враховуючи консерватизм побутового середовища, можна припускати що чимало розважальних форм і стереотипів поведінки дійшли до нас з давніх часів. Їх додержувалися тому, що це була стала традиція, яку треба було підтримувати й не можна було порушити. Цілком ймовірно, що певна частина весільних танців та ігор українців, відомих нам фрагментарно з етнографічних описів останніх двох століть, сформувалася ще в давньоруську добу, до прийняття християнства. Але як це довести? Гіпотеза підтвердиться, якщо вдасться показати, що моделі ігрової поведінки недавнього минулого базуються на світоглядній основі землеробазичника. Подібне завдання належить до кола проблем палеєтнографічної реконструкції.

Від О. Веселовського йде традиція бачити в архаїчних танцях та іграх колиску первісного мистецтва й поетичної народної творчості. За його теорією, саме обрядова пісня-гра, яка відповідала «потребі дати вихід, полегшення, вираження накопиченої фізичній і психічній енергії шляхом ритмічно впорядкованих звуків і рухів, становить найдавнішу форму синкретичної поезії, з якої спочатку виокремились лірико-епічні хорові пісні, а згодом – епос, лірика й драма»²⁶. У процесі історичної трансформації і дезінтеграції колишній єдиний синкретичний комплекс розпадається на окремі жанри, види мистецтва, руйнується його ідеологічний базис, домінантою якого був міф. І тому, щоб зрозуміти систему глибинних смислових значень язичницького, міфопоетичного світогляду, треба спробувати заново відтворити втрачену цільність давньої обрядової гри-хореї.

Виходячи з компонентної структури ритуалу, процес його реконструкції можна представити як пошук і зіставлення семантично споріднених вербальних, акціональних і предметних текстів. Там, де вдасться знайти точку схрещення /збігу/ однокоренових, але з часом зруйнованих ритуально-міфологічних структур /назвемо їх синкретичними вузлами/, там зростає вірогідність того, що ми наближаємося до адекватного сприйняття світоглядних уявлень давнього землеробазичника.

Тут доречно нагадати вагому думку учня О. Веселовського – Є. Анічкова про те, що «зв'язок пісні та обряду - зв'язок органічний. Переходячи від обряду до пісні, ми переходимо лише до іншої сторони одного й того ж явища»²⁷. З врахуванням цієї тези, а також тих міркувань, що були висловлені нами раніше, варто проаналізувати деякі весільні танцювальні та ігрові сюжети у співставленні з так званими сороміцькими піснями. І ті й інші первісно мали однакову часову приуроченість – виконувалися на завершальному етапі весілля в його оргіастично-карнавальній фазі, де все, образно кажучи, ставилося з ніг на голову. І ті й інші просякнуті еротикою й незаслужено злегковажені як об'єкти народознавчих студій. Процеси руйнації традиційної культури, а частки й не завжди уважні фіксатори весільного ритуалу, штучно розірвали ці два пласти народної творчості. Знову поєднати їх в єдине синкретичне ціле, показавши евристичну перспективність такого підходу, - ось в чому полягає головне завдання сучасних палеоетнографічних студій.

Reference:

- ¹ Vovk Hvedir. Shlyubnyj rytual ta obryady na Ukraini // Studiyi z ukrajins'koi etnografiji ta antropologiji. - K., 1995. - S. 302.
- ² Ibidem.
- ³ Grushevs'kyj M. Istoria ukrajins'koi literatury. - T. I. - K., 1993. - S. 276.
- ⁴ Varganova V. Seksual'noe v svadebnom obryade // Russkij erotyčeskij fol'klor. - M., 1995. - S. 150.
- ⁵ Folklore de L'Ukraine: Usages contesetlégends, chansons, proverbes etjurons. - Kryptadia, 1898, Vol. 5, P. 1-182; Folklore de L'Ukraine. - Ibid., 1902, Vol. 8, P. 303-398; Hnatjuk V. Die Brautkammer. - Eine Episode aus den ukrainischenHochzeitbräuchen. - Anthropophyteia, 1909, Bd. 6, S. 113-149.
- ⁶ Bandurka. Ukrajins'ki soromiczki pisni. - K., Dnipro, 2001.
- ⁷ Ukrajins'ki soromiczki pisni / Uporyadkuvannya, peredmov, prymitky kandydata filol. nauk M.M. Krasnykova. - Harkiv, Folio, 2003.
- ⁸ Nyderle L. Slavyanskye drevnosti. - M., 1956. - S. 190.
- ⁹ Uspenskyj B. Myfologičeskij aspekt russkoj ekspresyvoj frazeologii //Anty-myр russkoj kul'tury. Yazyk. Fol'klor. Lyteratura. - M., 1996. - S. 16.
- ¹⁰ Litopys rus'k'j za Ipats'kim spyskom pereklav Leonid Mahnovecz. - K.: Dnipro, 1989. - S. 8-9.
- ¹¹ Parion M' tropolyt. Hrystyanyans'ki viruvannya ukrajins'kogo narodu. - Vinnipeг, 1981. - S.175.
- ¹² Gal'kovskyj N.M. Boriba hrystanstva s ostatkamy yazyčhestva v Drevnej Rusi. Reprynt. Yzdanye 1913 y 1916 goda. - M., 2000. - S. 319.
- ¹³ Gal'kovskyj N.M., S. 321-322.
- ¹⁴ Ibidem, S. 327.
- ¹⁵ Kiyevo-Pechers'kyj pateryk. - K., 1991. - S. 40.
- ¹⁶ Gal'kovskyj N.M., S. 341.
- ¹⁷ Ibidem, S. 334-335.
- ¹⁸ LotmanYu., Uspenskyj B. Novye aspekti izuchenya kul'turi drevnej Rusy // Voprosi lyteraturi. - 1977. - N 3. - S. 156.
- ¹⁹ Vyshens'kyj I. Tvory. - K., 1986. - S. 43.
- ²⁰ Ibidem, S. 49.
- ²¹ Ibidem, S. 174.

²² Vyshens'kyj Ivan. Knyzhka // Ukrayins'ka literatura XIV-XVI st. - K., 1988. - S. 332.

²³ Klymentij Zinoviyiv. Virshi. Pr'povisti pospolyti. - K., 1971. - S. 103.

²⁴ Eremyna V.Y. Problemi poetyky u A.N. Veselovskogo // Russk'j fol'klor. - T. XIX. Voprosi teorii fol'klora. - L., 1979. - S. 134-135.

²⁵ Cyt. za: Yashhurzhynskij Xr. Svad'ba malorusskaya kak relygyozno-bitovaya drama // Kyevskaya staryna. - Otty'sk. - K., 1896. - S. 1.

²⁶ Vasyutynskij F. Pouchenye 1-e na Novij god protyv ulychnix svadebnih uveselenyj //Prybavlenye k «Chernygovskym eparhyal'nim izvestiyam». Chast' neofyčyaly'naya. - 1883. - Kn. 7. / pereklad nash - O.K. /

²⁷ Anychkov E.V. Vesennaya obryadovaya pesnya na Zapade y u slavyan. - Ch. I. Ot obryada k pesne. - SPb., 1903. - S. 380.

Kurochkin Oleksander. Unexplored aspects of traditional Ukrainian wedding. Article emphasizes necessity to carefully analyze entertainment and game program of traditional Ukrainian wedding, which includes, in particular, the "obscene" rituals, songs, games and dances. The study of these phenomena of popular culture was for a long time hampered due to political persecution, the church and the moral censorship pressure. Nevertheless, vivid and original Ukrainian wedding studied several generations of scientists. This case paid tribute to many ukrainian and foreign ethnographers, historians, folklorists, musicologists and other experts.

Lack of focus on entertainment and gaming component is an old flaw of our ukrainian ethnology. Censorship and persure of erotic folklore continued in Soviet Union times. Suffice it to recall that even in academic publications "Ukrainian wedding ceremonies and songs", which were published in 70-80 years of the last century, editors were forced to distort facts, and to escape from publication some of authentic texts because of its "obscene" content.

The history of wedding folklore discuss the reasons of disappearing of any rituals. Initial culture was based on a synthesis of philosophical ideas and art forms. But over time, due to the destruction of old ideological foundations of ancient ritual form or phenomena became artistic activities and holiday entertainment, or gradually were replaced by the sphere of life.

Key words: wedding, heathendom, Christianity, game, song, dance, erotic ritual.

Курочкін Олександр – д. істор. н., проф., провідний науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Рильського НАН України. Автор понад 200 наукових публікацій, з них 5 монографій. Коло наукових зацікавлень: історія календарної та сімейної звичаєвості, міфологія і демонологія, маскознавство, процеси етнічної ідентифікації, карнавально-святкова культура українців та інших європейських народів.

Kurochkin Olexander – doctor of historical sciences, professor, senior researcher at the Institute of Art, Folklore and Ethnology named after M. Ryl'skyi of National Academy of Science of Ukraine. Author of over 200 scientific publications, including 5monographs. Scientific interests: history calendar and family traditions, mythology and demonology, processes of ethnic identity, culture festive carnival-Ukrainian and other European nations.

Received 18-10-2016

Advance Acces Publisher: November 2016

© O. Kurochkin, 2016